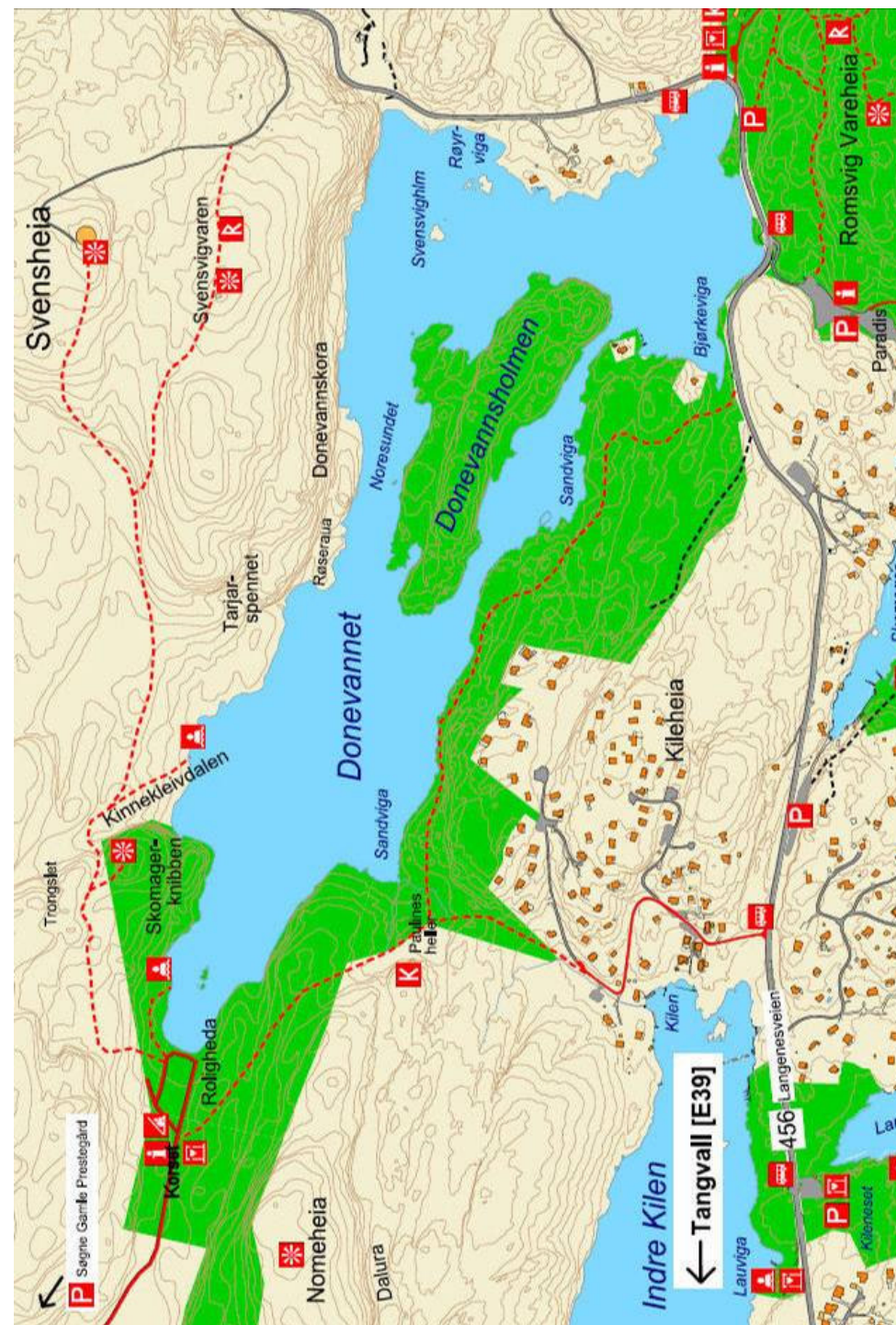

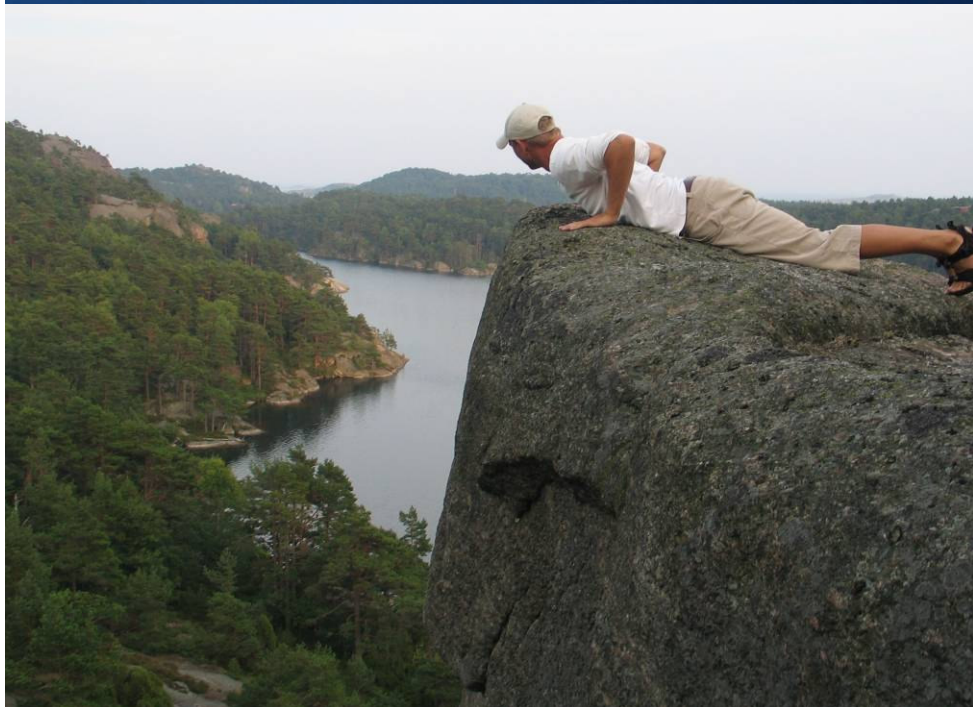
Naturskole Donevannet

Kultursti Fortellinger og sagn fra Donevann

www.midt-agderfriluft.no

SKOMAGERKNIBEN

Skomagerkniben er en fjellknatt ca. 35 m over Donevannet. Hvis man padler fra leiren og holder venstre side (nordsiden) utover, kan man se kniben der den ruver over vannet. Det er også mulig å komme til fra oversiden. Da må man følge stien mot Svensvigheia og ta av til høyre rett før skaret. Stien er merket. All ferdsel skjer på eget ansvar! Hvis man ser ned fra kniben, ser man at fjellet skrår innover. Dette gir en spesiell magefølelse (hos de fleste), og kan gi en bedre forståelse av historien bak navnet "Skomagerkniben".

På den tiden man enda praktiserte dødstraff i Norge, hendte det at en skomaker var så uheldig å få en slik dødsdom. Det er uvisst hvordan han skal ha forbrutt seg. Men han mente seg i alle fall uskyldig dømt, og søkte om benådning. Han fikk sin benådning, men på en merkelig betingelse; han måtte sitte på kniben ved Donevannet og lage et par sko.

Skomakeren visste at det var litt av et vågestykke å sette seg ut på kniben. Men da alternativet var så dårlig, måtte han si ja. Et stort følge med prest, lensmann, skriver og flere gikk da ut til kniben en tidlig morgen. Skomakeren skulle få hele dagen på seg, hvis han bare kunne sitte der.

Skomakeren greide da også oppgaven. Etter noen få timer var den første skoen ferdig og ble godkjent. Skomakeren fortsatte arbeidet, og nå begynte både han og resten av forsamlingen å bli spente. Sola kom stadig høyere og skomakeren svettet der han satt og strevde med den andre skoen. Så var det da bare noen få sting igjen da sylen plutselig glapp. I sin iver etter å bli ferdig, glemte skomakeren seg i et siste skjebnesvangert sekund og grep etter sylen. Dermed mistet han balansen og stupte utfor kniben... Etter den tid har kniben ved Donevannet blitt kalt Skomagerkniben. Hvem som fikk skoene, sies ikke.

HJURINGEDRAPENE

Ved den gamle boplassen "Roligheden" ved Donevannet er det risset inn et kors i fjellet på marka. Stedet er markert med 4 steiner som er lagt rundt korset. Man finner stedet ved snuplassen rett før leiren.

Etter at Roligheden var lagt ned som husmannsplass, brukte Berge-bøndene fremdeles jordene der ute som beite til husdyra. Småungene var gjeterer hele sommeren og gikk fram og tilbake med dyra hver dag. Gjeterer eller gjetergutter ble i gammel tid også kalt for *hjuringer*. Noen hadde også små sommerfjøs til dyra sine hvor de melket morgen og kveld. Gjeterguttene Ola og Knut var ute ved Roligheden med noen sauer og geiter hver dag. De hadde ansvar for hver sine dyr og gjette dem på hver sine steder. De traff på hverandre flere ganger i løpet av dagen og kom som regel godt overens.

Gjennom området de disponerte gikk den gamle Postveien. Her var det daglig trafikk av folk til fots og noen til hest. Særlig i helgene var det mange som gikk forbi, for dette var en viktig ferdselsåre mellom byen og Langenes og Søgne. Alle som skulle til Søgne hovedkirke (i dag Søgne Gamle Kirke) tok denne veien.

Så hendte det en gang at noen hadde mista ei sølvklokke. Ei sånn riktig fin ei til å henge i søndagsvesten. For to små hjuringer som knapt hadde sett en kobbermynt og som ikke eide noe annet enn det de gikk i, så var denne sølvklokka en stor skatt. De kunne ikke bli enige om hvem som skulle ha den, for begge mente de så den først, og begge mente de den lå på deres beitemark. Men, den kunne ikke deles. Og å overlate avgjørelsen til noen voksne, det turte de ikke. De bestemte seg rett og slett for at den sterkeste skulle vinne klokka. Og dermed rauk de i hop og sloss.

Da det lei utpå kvelden og guttene ikke hadde kommet hjem med dyra, ble noen sendt ut for å se etter dem. Ute ved Roligheden møtte det dem et sørgelig syn. Guttene hadde sloss og skadet hverandre så hardt at de begge var døde. Familiene sørget over tapet. I tillegg kom skammen. På grunn av denne udåden kunne ikke guttene legges i viet jord. De ble da gravlagt i ei myr et stykke unna. Og som et minne risset familiene inn et kors i steinen hvor de lå da de ble funnet. Det sies ingenting om hvor det blei av klokka...

PAULINES HELLER

Helleren ligger til høyre for stien mellom Roligheda og Kileheia.

Pauline var husmannskone på Myren ved Bergemyrene. På den tiden da husmannsordningen ble avviklet, var Pauline blitt enke. Bonden som eide husene lot henne bo der så lenge de var i god nok stand. Seinere, når husene måtte rives, måtte Pauline flytte ut. Dette må ha vært i 1870-80 årene. Som enke etter en husmann eide hun ingenting. For å livnære seg, tok hun strøjobber som vaske- og bakekone i bygda.

Hun hadde ikke noe sted å bo, men flyttet ut til Helleren og rigget seg til der. Ved hjelp av steiner som hun murte opp og mose til å tette med, lagde hun seg en lun og tørr liten bolig under Helleren. Den ligger ca 100 m i luftlinje fra Myren. Når det ble for kaldt på vinteren til å bo der ute, flyttet hun til slektinger på Lund. Så snart det ble vår og varmt i været, flyttet Pauline ut til Helleren igjen. Og slik holdt hun på helt til det siste.

POSTVEIEN

Søgne Gamle Kirke var tidligere hovedkirka i Søgne og Omegn. Folk gikk fra Langenes til Søgne på søndag når de skulle i kirka. Veien gikk via Stokkelandsåsen over "Rona" eller forbi Roligheden ved Donevannet. Posten ble også fraktet denne veien mellom Søgne og byen.

Folk på gårdene kunne få ekstra inntekter ved å delta i fisket, og da var veien forbi Donevannet mye brukt. Derfor er Bergeveien i Søgne fylkesvei og ikke kommunal vei. Bilveien stopper ved bommen på Berge. Postveien fortsetter som traktorvei inn til Donevannet og som sti videre til Svensheia eller Langenes/Helleviga.

Før Søgne fikk egen prest, måtte presten fra byen bli fraktet ut til Søgne når det skulle være gudstjeneste, vielse, dåp og annen kirketjeneste. Da ble han hentet ved Romsvika og skyssset over Donevann i båt. Ved Roligheden ventet hest og kjerre som tok ham resten av veien til Søgne kirke. Om vinteren kunne man bruke slede over isen.

TARJARSPENNET

Fjellet på nordsiden av Donevannet går som en tydelig rygg utover mot havet. Like bortenfor Skomagerkniben finner vi ei smal kløft i dette fjellet. Sagnet forteller at ei jente som het Targjerd gjette for Berjefolket i disse traktene. En dag hun satte seg ned for å spise, og åpnet tina, hadde sauene spist kavringene. Targjerd ble da så sint at hun spente i fjellet så det sprakk...

RØSERAUA

Der hvor den markante fjellryggen på nordsiden av Donevannet går ned til vannet kan det se ut som noen har satt seg ned, og fjellet har blitt formet etter dette. Her forteller sagnet at ei røse (dialekt for rise, eller troll) satte seg ned når fjellet var så ungt at det var føyelig og mykt, som om det skulle vært snø. Da sola kom frem stivnet fjellet, og merket etter "raua" ble stående igjen.

Sagn og fortellinger er innsamlet og forfattet av Ingeborg Folkestad og Kjetil Fossheim.

Midt-Agder Friluftsråd